

ВОЛОДИМИР РОМЕНЕЦЬ ПРО ЗМІСТ ПЕРЕЖИВАНЬ У ПРОЦЕСІ САМОПІЗНАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Таїса КИРИЛЕНКО

Copyright © 2016
УДК 159.943.923.2

Tayisa Kyrylenko

VOLODYMYR ROMENETS ABOUT THE CONTENT OF EXPERIENCES IN THE PROCESS OF SELF-KNOWLEDGE OF PERSONALITY

Суспільна проблема. Сучасний соціум потребує підвищення різних форм активності людини в бажанні розібратись у своїх вчинках, своєму призначенні у світі, здійснити самозміну в собі, що сприяє особистісній зрілості, ефективному прийняттю життєво важливих рішень як на власну вигоду, так і на суспільну користь.

Мета наукової розробки – висвітлити вчинковий підхід В.А. Роменця до психології самопізнання особистості.

Авторська ідея полягає в тому, що *вчинок*, який В.А. Роменець розглядав як вищу форму активності, має самобутній вияв у процесі самопізнання особистості, в екзистенції її духовного зростання. З іншого боку, самопізнання і духовне зростання – це порівнева, послідовна і здебільшого довершена система вчинкової активності особи, системотвірним фактором якої є переживання, що може бути виявлено й відрефлексовано через принципи переживання втрати та пошуку гармонії на шляху її персоніфікованого самопізнання.

Сутнісний зміст: розкривається роль переживання хвилювань особистості у процесі самопізнання як форма вияву вчинку; в зіставленні зі змістом учинку аналізуються принципи переживання втрати і пошуку гармонії у лоні самопізнання через такі дуальні тенденції: привласнення – свободи переживань, згасання – наповненості, вчасності – позачасовості.

ВСТУП

Виповнилось 90 років від дня народження В.А. Роменця – вчителя, наставника, колеги. Пропонована стаття – це шана його творчості

як видатному українському вченому, автору теорії вчинку в українській психологічній науці. Обґрунтування *принципу вчинку* задля пояснення психічного притамане особистості Володимира Роменця, адже саме йому було властиве це виняткове мистецтво запалювати душі людей.

Проблему самопізнання, духовності, на рівні вчинкової організації людського життя у творчості В.А. Роменця доречно представити в кількох аспектах: це – емоційно-почуттєві виміри вчинку, через призму яких слушно розглядати емоційне самопізнання особистості як спрямоване пізнання своїх власних емоцій і почуттів, переживаючи їх екзистенцію; це самопізнання як духовне зростання, себто як наслідково спричинені феномени вчинення особистості; це пошук гармонії у самопізнанні як смислове наповнення вчинкового акту події. Проте ці різні аспекти об'єднує один психологічний феномен – *переживання своїх хвилювань* як ситуаційне вчинкове екзистенціювання, як індивідуальне здійснення шляхувчинку. Розглянемо виявленні аспекти як формовияви вчинку людини.

ПЕРЕЖИВАННЯ У САМОПІЗНАННІ І ДУХОВНОМУ ЗРОСТАННІ ЯК ФОРМОВИЯВ УЧИНКУ

Філософське тлумачення такого розуміння вчинку переживання знаходимо у М.М. Бахтіна у статті “Архітектоніка вчинку” “...все життя загалом може бути розглянуте як деякий складний учинок: я вчиняю усім своїм життям, кожний окремих акт й переживання є момент мого життя – учинення”, “...вчинок здійснюється у бутті, ...це одиничне буття – подія –

переживається, утверджується емоційно-вольовим чином, ...його “не можна осмислити, а лише активно пережити” [2, с. 183,185].

М.М. Бахтін активно підкреслює важливість переживання цінності вчинку, наголошує, що все те, що буденно хвилює, переживається як даність і як заданість, має емоційно-вольовий тон, який є обов'язковим моментом вчинку, оскільки все дано людині як момент її особистісного вчинення, коли вона екзистенційно проживає власні переживання. Автор вважає, що вчинком повинно бути все в людині – і рухи, і жести, і переживання, і почуття. “Я вчиняю всім своїм життям, кожний окремий акт і переживання становлять його момент учинення” [1, с. 85].

У психологічному тлумаченні вчинку, яке пізніше здійснив В.А. Роменець [7; 8; 9], наголошується на найпотаємніших глибинах власного буття людини, котра сама виконала свій учинок і покликана пережити власну реакцію на нього й також на саму себе як його суб'єктного носія. Відтак учинок визначає активне творення особистістю індивідуального світу і себе в цьому світі як творця. Й людина глибоко та пристрасно переживає це “власно-творення”. Переживає процесно, динамічно, здебільшого як зміну в собі, як “хресний хід” шляхами власної самості, уболіває через ставлення до того, що відбувається з нею. Ці переживання виявляються в емоціях і почуттях – стражданні, прощенні, любові, радості, горі тощо, котрі слушно розглядати як емоційні виміри вчинку, які розпредмечують переживання того, що актуально хвилює, забезпечуючи “проживання та переживання” самих переживань [6].

Вчинок, за Володимиром Роменцем, – це завжди зміна, певне перетворення. Його найголовніший критерій – це творення нового, коли людина, її дух постають суб'єктами вчинкової активності. Звідси закономірно, що емоційність учинку вимірюється або глибиною, або інтенсивністю перетворень психодуховної спрямованості конкретної особи. Тоді завдяки емоціям вона відкриває себе самій собі і, відповідно, світу. Таке відкриття – це логічне продовження (звісно, у знятому вигляді) вчинкових компонентів як післядії.

Самопізнання у вчинковому вимірі – цілісне діяння, яке здійснюється із власної волі, задається самим суб'єктом, котрий переживає все, що з ним відбувається. Логіку самопізнання варто розглядати як фундаментальну

закономірність вчинку. Це, насамперед, невтомна праця людини над собою на шляху самоспричиненого сходження до висот духовного розвитку особистості. Отож учинок – сутнісно найвища форма активності, що характеризує людину як особистість, котра, ставши на шлях самопізнання, неспроможна з нього зійти. І це тому, що він регулюється моральними почуттями краси, істини, добра, любові, покаяння, прощення. Водночас це шлях до великої волі, коли особистість розриває суперечності, піднімається над своїми межами, воліє до свободи від ситуаційних обставин життя, стає повновагомим суб'єктом власного життя, здатним на вчинок, що виявляється у пізнавальній та регулятивній функціях психічного.

У процесі самопізнання людина здійснює вчинок, розширюючи своє психічне на основі життєвої ситуації, проявляючи готовність до активності, продукуючи різномодальні самоставлення. Мовиться, власне, про горизонтальні виміри особистості у сфері самопізнання, коли вона діє самоактивно, актуалізуючи власний вертикальний вимір – духовне сходження, духовний саморозвиток. Логічним осередком самопізнання та духовного зростання, системотвірним чинником здійснення себе тут і постає психічний феномен “переживання хвилювань”. У цьому контексті теоретизування очевидно, що і самопізнання, і духовний розвиток особистості доречно розглядати як рівневу послідовну систему її вчинкової активності. Причому наявність таких рівнів вияву вчинку в аспекті становлення особистості як суб'єкта власного життя, звертаючись до М. Бахтіна, “...неможна помислити ..., можна тільки пережити”. Інакше кажучи, переживання отримує тут свою функціональну визначеність. І це зрозуміло чому, адже, за словами С.Л. Рубінштейна, переживання є повнокровним психічним актом, котрий охоплює всі аспекти психіки й виражає всю повноту буття індивідуальності суб'єкта. Будь-яке переживання особистості спричинене реальним процесом її життя і діяльності. Пережити – це усвідомити реальність [10].

Переживання, як відомо, неперервні, як і саме життя. По-перше, через їхній психозмістовий формат ми усвідомлюємо об'єктивну реальність, уможливаючи процес її суб'єктивації. По-друге, неперервність не означає відсутності чи ігнорування просторово-часових вимірів чи зрізів у пізнанні, тобто переживання може розглядатись як статичний момент піз-

нання, або як зріз процесу суб'єктивації матеріального світу. І, по-третє, переживання почасти становить продукт цього процесу, що є вихідним моментом для подальшого усвідомлення, осмислення.

Проте ці різні аспекти психічної реальності як моменти її вияву, що описуються з допомогою поняття “переживання”, є необхідними, але недостатніми для наповнення його змістом. Тому нами виокремлено ще один аспект у переживанні, оскільки недостатньо підкреслювати в цій категорії лише констатувальний момент психічного етапу як його усвідомлення: сам процес, його зріз і результат, залишаючи без уваги розвивальний складник, динамічний момент змін у психічній реальності як суто глибинний аспект, що описується також через переживання, але як переживання все можливих хвилювань, як іншорівневий процес, пов'язаний із самопізнанням, з особистісним зростанням, із подієвим учиненням [4].

Пізнаючи себе, людина співвідносить оцінку своїх дій з еталонами, пошуком істини, добра, утверджує себе через свої самоствавлення, відповідаючи “якою я була раніше, і якою я є зараз”. Метою самопізнання є *прийняття себе*, а вищим виявом – любов до себе. “Тільки люблячи, ми навчаємося любити”. Цю мудрість людина може досягнути через учинок любові, що вона і намагається робити, навіть переживаючи страждання [5].

Особливий спосіб переживання людиною себе і світу, спосіб, що більше спрямований на почуття, ніж на інтелектуальне усвідомлення ситуації, описаний в гуманістичній психології, інваріантом якої і є *вчинково зорієнтований підхід* [3]. Так, сприйняття емоційних переживань у процесі самопізнання спричиняє їх трансформацію, що веде до зміни самоствавлення як результату самодослідження, розкривається у семистадійному процесі особистісного зростання К. Роджерса. Переживання проходять шлях від обмеженості почуттів у непосредній даності сьогодення до їхнього повного змістового прийняття з новою інтерпретацією. У такий спосіб і здійснюється вчинок.

Аналіз переживання через оптику душевного життя людини поданий Ф. Лершем як ще одним яскравим представником гуманістичної психології [3]. Автор наголошує на функціональному призначенні почуттів, а саме на єдності переживання та поведінки, на їхній цінності для людини, для її визначення і самовизначення як прояву самопізнання. В

екзистенціюванні переживань змінюється діалог між людиною та світом і людини самої із собою. У результаті змінюється і сама людина, її потреби, прагнення, що створює нове коло переживань як виток безкінечно мінливого, як пошук власної значущості існування у перебігу самопізнання. Отож учинок здійснюється знову.

В. Франкл [11] наголошує, що пошук сенсу в житті у лоні самопізнання – це пошук чогось такого, порівняно із чим просте життя і його переживання не є самодостатніми. Це – переживання прагнення до досягнення світу, в якому власне буття (пізнане людиною) мало би сенс; це – вихід за межі простого самозбереження і пройдений шлях від переживання страху до переживання смутку, пов'язаного із відчуттям таємниці, до надособистісного; нарешті це – пласт вершинної психології як вияв волі суб'єкта до пошуку сенсу в самопізнанні. У підсумку вчинок здійснюється вкотре.

Отож, у самопізнанні, яке здійснюється за ознаками вчинку, принаймні як їх подає В.А. Роменець, і в сучасних психологічних дослідженнях, першочергово в гуманістичній психології, розкривається активність особистості, виявляється її здатність до досягнення глибинної безмежності свого власного індивідуального світу Я. У вчинку особистість творить саму себе у певному часі і за певних умов, щонайперше вона пізнає себе, ким може і має бути. І тоді процес самопізнання постає як вчинок, а у його результаті – самоствавленні – жевріє надія на духовне зростання, котре, зі свого боку, уможлиблюється через шерег екзистенційно-самісних учинків.

ПЕРЕЖИВАННЯ ГАРМОНІЇ У ПРОЦЕСІ САМОПІЗНАННЯ ЯК ФОРМОВИЯВ УЧИНКУ

Гармонія, за словником С.І. Ожегова, означає погодженість, узгоженість, злагодженість у поєднанні, сполученні чогось. У цих термінах вміщуються і такі значення, як злагідність, згідність, мирність, дружність; отож-бо гармонія передбачає згоду. Водночас у перекладі з грецької гармонія – це зв'язок, стрункість, злагодженість; це внутрішня й зовнішня упорядкованість, узгодженість, цілісність явищ і процесів. Однак, як не парадоксально, гармонія не передбачає відсутність суперечностей, швидше вона розуміється як діалектична єдність протилежностей – частини і цілого, змісту і форми. Іншими словами, гармонія –

це цілісність і досконалість, прагнення до завершеності у формі, відповідність характеристик психічних явищ їх відкритій суперечливій мозаїці, котра змістовно містить злагодженість психоформ у внутрішньому світі людини.

Гармонія у житті особистості – це перш за все відповідність як тому, з чим людина прийшла у цей світ, так і своєму природному призначенню, яке виводить її на дорогу власних надзавдань – бути, жити у злагоді з собою [4]. Тоді й відбувається особистісне зростання, осереддя якого становить творче прагнення особи до самої себе, до власного самобутнього Я, а отже, до пошуку гармонії, якої не можна досягнути, не перебудувавши себе із середини, не звертаючись до витоків власного призначення, до джерел буттєвої гармонії у собі. Натомість переживання зневіри в безумовність власного існування, у гармонію буття в собі – це стан втрати гармонійності особистості, втрати відповідності своєму призначенню – бути потрібною самій собі.

Крім того, пошук гармонії – це беззаперечна готовність до активної емоційної перебудови, до пошуку краси, любові. Ці чесноти людина здатна досягнути через вчинок, що вона і намагається робити, переживаючи пошук та втрату гармонійності. Мовиться про шлях особистісного зростання, відкриття у собі нового, переживання освітлених станів любові, і смиренності, і терпіння, про шлях самопізнання і стежину самотворення людини як індивідуальності.

Самотворення у процесі втрати та пошуку особистістю гармонії пропонуємо розглядати через формат принципів переживання відповідних хвилювань, які реалізуються в таких тенденціях:

- надання переваги емоційним переживанням за принципом їх привласнення чи свободи формовияву (людина не може звільнитися від тих чи інших хвилювань, або вона вільна у цьому екзистенціюванні);

- звільнення від переживань за принципом згасання чи їх поступове наповнення, щоби звільнити чи збагатити комірочки емоційного простору для нових переживань;

- екзистенційності переживань за принципом своєчасності – позачасовості, адже не буває прийняттого часу як для позитивних, так і для негативних емоційних хвилювань, їм завжди є час і місце, й особистість готова до них, проте спеціально на них не очікує [4, с. 69; 6, с. 92].

Виявленні принципи переживання гармонії простежуються в ідеї вчинку людини як творення змін у ній самій через оновлення хвилювань, через переживання емоційних потрясінь. Аргументувати це можна тим, що психологічною першоосновою вчинку є встановлення та розривання зв'язків людини із матеріальним світом. У вчинковому бутті вона змінює себе і змінює світ. І це є буттєвим актом їх взаємного переходу. Загалом психологічна картина звершення вчинку починається із означення феноменів названого світу. І тут ситуація – перший момент вчинення, тобто тут вона постає як значення, надане феноменом. Проте це значення, будучи протиставлене реальності, сприймається як невідповідне, а це вже мотивація – другий момент учинку. Акт перетворення феномену з метою відповідності ідеальному моменту мотивації (особистісного й матеріального світів), реальний взаємний перехід цих двох моментів становить власне вчинковий акт і його післядію як подію у живодайній людській психіці.

Вчинок передусім починається і проявляється у ситуаційних відносинах, які водночас залежать від поведінки людини. Освоєння ситуації відкриває її неосвоєні горизонти. Включається мотиваційний аспект – створення ідеалу, з яким порівнюється реальність і який, у результаті суперечності порівняння, може змінюватись, що стає внутрішньою рушійною силою вчинку. Здійснюється перехід до вчинкової дії, через яку людина заглиблюється у повсякдення, піднімає його нові буттєві пласти, що стає метою життя. Так, скажімо, рівень ситуативних відносин у вчинку часто співвідноситься з тенденцією надання переваги певним переживанням за принципом їх привласнення чи свободи, що визначає поведінку людини в освоєнні ситуації. Особистість вільна вибирати як прожити життя, хоча саме у конкретних відносинах виявляється суперечність ситуації (її незалежність і залежність від суб'єкта), яка приводить до того, що остання в один і той же час й завдяки переживанням освоюється і відкриває нові неосвоєні горизонти смислотворення.

У відкритті неосвоєних – значеннєво-смислових – горизонтів ситуації, що пов'язується з внутрішньою суперечливістю мотиваційного компоненту вчинку через співвіднесеність ідеалу як чогось особистісно значимого, оприянюється тенденція звільнення, збіднення переживань чи поступової наповненості психодуховного світу людини новими переживан-

нями. Тут відкривається її значущість для самої себе, що стає внутрішньою рушійною силою сталого вчинення. Воднораз продовження вчинку, його завершеність – це третя із вищезазначених тенденція переживання гармонії, а саме вчасності хвилювань за принципом своєчасності – позачасовості, тому що не буває прийняттого часу для каяття, прощення, любові, трагізму, іронії. У житті для них завжди є внутрішній час особистості.

Відтак людина розкриває себе для себе у процесі пошуку смислової гармонії через трансформацію почуттів, їх переживання. Відбулася подія у психіці – вчинок стався, що унааявлено через переживання нею емоційних хвилювань в актах самопізнання і через обмін почуттів – любові, ненависті, горя, радості, сорому, гордості тощо. Причому в кожному такому обміні наявна суперечливість, таїна, розкривати яку означає, здійснити вчинок, породити почуття. Отож один здійснений учинок відкриває шлях іншим; у ланцюговій реакції вчинків відбувається духовне формування людини і як суб'єкта, і як особистості, і як індивідуальності. Саме таким є *вчинковий шлях переживання гармонії* – через звільнення, демонстрацію та розкриття емоцій і почуттів особи у сфері самопізнання, в екзистенції її вчинкового самотворення.

Висновуючи, зазначимо, що в науковому доробку Володимира Андрійовича Роменця процес самопізнання особистості осмислений як системний психічний феномен, а тому має всі підстави розглядатися, як такий, котрому притаманна логіка вчинку. Канонічні формовияви вчинкової активності розкриваються через формат переживань особистістю власних емоційних станів на засадах принципів переживання втрати та пошуку гармонії на її безупинному шляху самопізнання, самозростання.

1. Бахтин М.М. К философии поступка / М.М. Бахтин // *Философия и социология науки и техники*. Ежегодник. 1984–1985. – М.: Наука, 1986.

2. Бахтин М.М. Архитектоника поступка / М.М. Бахтин // *Социологические исследования*. – 1986. – №9.

3. Гуманістична психологія: Антологія: [в 3-х т.; за ред. Р. Трача, Г. Балла]. – К.: Пульсари, 2001–2005.

Том 1: Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. – 2001. – 252 с.

4. Кириленко Т.С. Пошук гармонії: емоційні переживання та стани особистості (вчинково-орієнтовний підхід) / Т.С. Кириленко. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2004. – 100 с.

5. Кириленко Т.С. Психологія самопізнання: [навч. посіб.] / Т.С. Кириленко, О.А. Лышенко. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2015. – 191 с.

6. Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / за заг. ред. В.О. Татенка. – К.: Либідь, 2006. – 360 с.

7. Роменець В.А. Психологія творчості [навч. посіб.; 2-е вид., доп.] / В.А. Роменець. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.

8. Роменець В.А. Вчинок і світ людини. Післямова: постановня канонічної психології / В.А. Роменець // *Основи психології: [підручник]* / за заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – Вид. 6-те, стереот. – К.: Либідь, 2006. – С. 383–401, 605–621.

9. Роменець В.А. Жизнь и смерть: постижение разумом и верой / В.А. Роменець. – Вид. 2-е. – К.: Либідь, 2003.

10. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2007. – 712 с.

11. Франкл В. Человек в поисках смысла / Виктор Франкл; пер. с англ. и нем. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.

REFERENCES

1. Bakhtyn M.M. K fylosofyy postupka / M.M. Bakhtyn // *Fylosofiya y sotsyolohyia nauky y tekhnky*. Ezhegodnyk. 1984–1985. – М.: Nauka, 1986.

2. Bakhtyn M.M. Arkhytektonyka postupka / M.M. Bakhtyn // *Sotsyolohycheskye yssledovaniya*. – 1986. – №9.

3. Humanistychna psykholohiia: Antolohiia: [v 3-kh t.; za red. R. Tracha, H. Balla]. – К.: Pulsary, 2001–2005.

Том 1: Humanistychni pidkhody v zakhidniy psykholohii KhKh st.. – 2001. – 252 s.

4. Kyrylenko T.S. Poshuk harmonii: emotsiini perezhyvannia ta stany osobystosti (vchynkovo-orientovnyi pidkhid) / T.S. Kyrylenko. – К.: VPTs “Kyivskiy universytet”, 2004. – 100 s.

5. Kyrylenko T.S. Psykholohiia samopiznannia: [navch. posib.] / T.S. Kyrylenko, O.A. Loshenko. – К.: VPTs “Kyivskiy universytet”, 2015. – 191 s.

6. Liudyna. Subiekt. Vchynok: Filofsoko-psykholohichni studii / za zah. red. V.O. Tatenka. – К.: Lybid, 2006. – 360 s.

7. Romenets V.A. Psykholohiia tvorchosti [navch. posib.; 2-he vyd., dop.] / V.A. Romenets. – К.: Lybid, 2001. – 288 s.

8. Romenets V.A. Vchynok i svit liudyny. Pisliamova: postannia kanonichnoi psykholohii / V.A. Romenets // *Osnovy psykholohii: [pidruchnyk]* / za zah. red. O.V. Kyrychuka, V.A. Romentsia. – Vyd. 6-te, stereotype. – К.: Lybid, 2006. – S. 383–401, 605–621.

9. Romenets V.A. Zhyzn y smert: postyzhene razumom y veroi / V.A. Romenets. – Vyd. 2-he (ros. movoiu). – К.: Lybid, 2003.

10. Rubynshtein S.L. Osnovy obshchei psykholohyy / S.L. Rubynshtein. – SPb.: Piter, 2007. – 712 s.

11. Frankl V. Chelovek v poiyskakh smysla / Vykto Frankl; per. s anhl. y nem. – М.: Prohress, 1990. – 368 s.

АНОТАЦІЯ

Кириленко Таяса Сергійвна.

Володимир Роменець про зміст переживань у процесі самопізнання особистості.

У статті проаналізований процес самопізнання як системний психічний феномен з орієнтацією на логіку вчинку, вчинковий принцип В.А. Роменця у поясненні психічного. Підкреслена роль переживання, а саме переживання хвилювань у логіці здійснення вчинку самопізнання. Самопізнання і духовний розвиток розглядаються через переживання як рівнева, послідовна система вчинкової активності особистості, узмітовлення якої охарактеризовано у співвідношенні з

принципами пошуку гармонії переживань: привласнення – свободи, згасання – наповненості, вчасності – позачасовості.

Ключові слова: психіка, вчинок, особистість, самопізнання, переживання, вчинкові активність, духовне зростання, гармонія, В.А. Роменець.

АННОТАЦІЯ

Кириленко Тауца Сергеевна.

Владимир Роменец о содержании переживаний в процессе самопознания личности.

В статье проанализирован процесс самопознания как системный психический феномен с ориентацией на логику поступка, поступковый принцип в украинской психологии, предложенный академиком В.А. Роменцом. Подчеркивается роль переживания, а именно переживание волнений личности в логике осуществления поступка самопознания. Самопознание и духовное развитие рассматриваются как уровневая, последовательная система поступковой активности личности, содержательное наполнение которой охарактеризовано в соотношении с принципами потери и поиска гармонии переживаний, а именно: а) присвоения – свободы переживаний, когда личность не может освободиться от тех или иных переживаний или свободна в их освоении; б) обеднения – наполненности переживаний как освобождение ячеек в эмоциональном пространстве личности для новых переживаний, как противоречивость их возникновения в качестве мотивационного двигателя поступка; в) своевременности – вневременности переживаний, поскольку не бывает определенного приемлемого времени как для положительных, так и негативных переживаний, им всегда есть место и время в поступковом действии и последствии, где проявляется готовность личности к изменениям и их принятию как совершение поступка.

Ключевые слова: психика, поступок, личность, самосознание, переживание, поступковая активность, духовный рост, гармония, В.А. Роменец.

ANOTATION

Kyrylenko Tayisa.

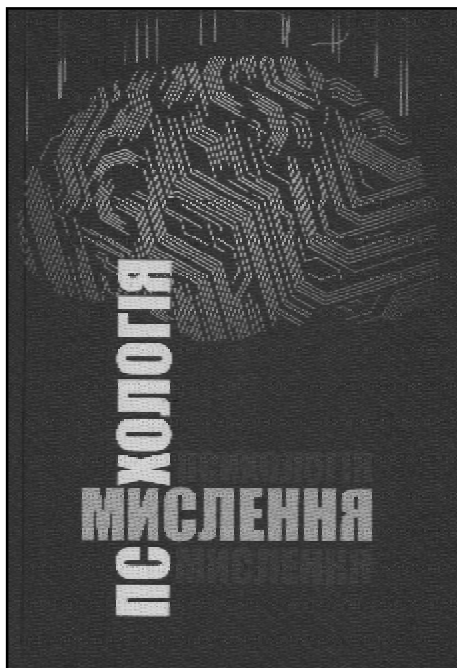
Volodymyr Romanets about the content of experiences in the process of self-knowledge of personality.

The paper attempts to analyze self-knowledge as a systematic mental phenomenon, with a focus on the action logic, action principle in Ukrainian psychology, that was proposed by academician V. Romanets. It emphasizes the role of experience, namely the experience of the individual experiences in the logic of the self-knowledge action. Self-knowledge and spiritual development of the individual are considered as level-built sequenced system of actions through the individual experience. Content of activity on the self-knowledge path can be represented in correlation with the principles of losing and finding experiences harmony: a) the principle of assignment – freedom of experiences – individual can not be released from certain experiences or he is free with its assignment; b) the principle of impoverishment – fullness of feelings, as the release of the cells in the individual emotional space for the new experiences, as their contradictory appearance as a motivational engine of action; c) the principle of timeliness – experience of timelessness, as there are no specific appropriate time for both positive and negative experiences, they always have a place and time in the action and “after action” space, where it manifests the individual readiness toward changes and its acceptance as the committed act.

Keywords: psychic, the deed, personality, self-knowledge, experience, committing activity, spiritual growth, harmony, V. A. Romanets.

Надійшла до редакції 12.02.2016.

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

Психологія мислення: [підручник] / [І. Д. Пасічник, Р. В. Каламаж, О. В. Матласевич, У. І. Нікітчук та ін.] ; за ред. І. Д. Пасічника. — Острор: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2015. — 560 с.

Підручник охоплює основний зміст нормативного курсу “Психологія мислення”. У ньому висвітлюється історія психології мислення, сучасний стан дослідження мислення як пізнавального процесу та як метакогнітивного феномену, розглядається проблема методів дослідження мислення, порушення процесу мислення, а також система процедур, що забезпечують самостійне, творче засвоєння інформації.

Для студентів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів.